

Doen, praten, bewegen en rekenen

Analyse doelen Jonge Kind
peuters (pre-fase)

December 2022

een doordacht curriculum
dat doen we *samen*

Verantwoording

2022 SLO, Amersfoort

Mits de bron wordt vermeld, is het toegestaan zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren en/of verspreiden en om afgeleid materiaal te maken dat op deze uitgave is gebaseerd.

Informatie

SLO

Postbus 502, 3800 AM Amersfoort

Telefoon (033) 4840 840

Internet: <http://jongekind.slo.nl>

E-mail: primaironderwijs@slo.nl

Inleiding

Aanbodsdoelen Jonge Kind

Op verzoek van het ministerie van OCW heeft SLO inhoudskaarten met aanbodsdoelen voor het jonge kind ontwikkeld. Ze brengen in kaart waaraan met jonge kinderen gewerkt kan worden, in de voorschoolse periode en in de eerste jaren van de basisschool. De aanbodsdoelen geven een richting waarin kinderen onderwerpen verkennen en ermee leren omgaan. Ze zijn samengesteld door SLO-specialisten op de verschillende leergebieden in samenwerking met experts en voorgelegd aan het onderwijsveld.

De inhoudskaarten met aanbodsdoelen Jonge Kind helpen pedagogisch medewerkers en leerkrachten om te komen tot een beredeneerd aanbod voor alle ontwikkelingsgebieden. Het doel is het inhoudelijk repertoire van de professionals te vergroten en versterken om zo een kwalitatief hoog aanbod aan jonge kinderen te bieden.

Volgsystemen Jonge Kind

Om de ontwikkeling van peuters en kleuters te volgen, te stimuleren en te registreren zijn er diverse kindvolgsystemen op de markt. Deze volgsystemen kunnen pedagogisch medewerkers en leerkrachten helpen bij het maken van inhoudelijk verantwoorde keuzes in het aanbod aan het jonge kind. Een aanbod dat zowel passend is voor kinderen met een achterstand als voor kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong.

Analyses van volgsystemen Jonge Kind

Sinds 2013 analyseert SLO in hoeverre de aanbodsdoelen vóórkomen in (veel gebruikte) volgsystemen Jonge Kind. Dit ook in opdracht van het ministerie van OCW. Bij deze analyses richt SLO zich op de doelen voor taal, rekenen-wiskunde, sociaal-emotioneel en bewegingsonderwijs zoals die op de inhoudskaarten staan beschreven. SLO wil met de analyse een objectief beeld geven. Daarom wordt elk volgsysteem steeds door meerdere analisten met een onderwijsachtergrond bekeken, voordat wordt bepaald of een doel aanwezig, niet aanwezig of deels aanwezig is. Dat betekent overigens niet dat een volgsysteem niet voldoet als doelen ontbreken: er kan door de uitgever bewust voor gekozen zijn om bepaalde doelen wel of niet op te nemen (zie reactie uitgever).

Analyserapportage per volgsysteem Jonge Kind

De analyserapportage vermeldt welke SLO-doelen Jonge kind wel en niet in beeld gebracht worden door het volgsysteem en kan daarmee behulpzaam zijn voor pedagogisch medewerkers en leerkrachten bij het kiezen van een volgsysteem dat past bij de eigen situatie.

Iedere rapportage bestaat uit drie delen. In het eerste deel geeft de uitgever een reactie op de uitgevoerde analyse en op de rapportage van de analyse. Het tweede deel is een objectieve beschrijving van het volgsysteem. In het derde deel worden de analyseresultaten in tabelvorm weergegeven met een eventuele toelichting op de analyseresultaten.

Alle analyserapportages worden op dezelfde wijze weergegeven en worden gepresenteerd op de website Jonge Kind van SLO (<http://jongekind.slo.nl>).

DEEL 1: Doen, praten, bewegen en rekenen

Reactie van de uitgever

Hier bieden we de uitgever de mogelijkheid om een reactie te geven op de uitgevoerde analyse(s) en op de rapportage van de analyse(s).

Taal	<i>De uitgever heeft geen opmerkingen met betrekking tot de analyse.</i>
Rekenen-wiskunde	
Sociaal-emotionele ontwikkeling	
Bewegingsonderwijs	

DEEL 2: Doen, praten, bewegen en rekenen

Beschrijving

Titel	<i>Doen, praten, bewegen en rekenen (digitale versie). Zo doe ik; Zo praat ik; Zo beweeg ik; Zo reken ik.</i>
Auteur(s)	L. van Dijk (<i>Zo doe ik</i>) L. van Dijk (<i>Zo praat ik</i>) L. van Dijk (<i>Zo beweeg ik</i>) V. van Wijk (m.m.v. E. Sweeris en F. Pasma) (<i>Zo reken ik</i>)
Uitgever	CED-Groep De digitale versie is verkrijgbaar via applicaties van Kids Konnect, Jaamo, Quebble en Novict.
Jaar van uitgave	2008 (<i>Zo doe ik</i>) 2008 (<i>Zo praat ik</i>) 2008 (<i>Zo beweeg ik</i>) 2017 (<i>Zo reken ik</i>)
Doelgroep	Organisaties die werken met kinderen in de leeftijd van 0-4 jaar oud.
Samenstelling van het volgsysteem	Er zijn vier delen, deze zijn respectievelijk voor de sociaal-emotionele ontwikkeling, spraak-taalontwikkeling, motorische ontwikkeling en de rekenontwikkeling. Van ieder onderdeel is er een handleiding en observatielijst. De observatielijsten zijn beschikbaar op papier individuele lijst en in een complete onlineversie onder de naam: 'Doen, praten, bewegen en rekenen'.
Doorgaande lijn	Het instrument is ontwikkeld voor de voorschoolse periode.
Geanalyseerde onderdelen	De vier observatielijsten voor sociaal-emotionele ontwikkeling, taalontwikkeling, motorische ontwikkeling en rekenontwikkeling.
Uitgangspunten en doelstellingen van het volgsysteem	Dit instrument is te gebruiken voor het volgen van alle kinderen om daarmee goed in te kunnen spelen op de behoefte van de kinderen. Er worden handelingssuggesties gegeven. Daarnaast is het mogelijk om met deze lijsten eventuele vroegtijdige stagnatie in de ontwikkeling te kunnen observeren. Hierdoor kunnen kinderen zodanig begeleid worden

	<p>dat grotere problemen voorkomen/beperkt worden. De observatielijsten zijn hiermee ontwikkelingsvolgend en ontwikkelingsstimulerend.</p>
<p>Korte beschrijving van visie op het jonge kind zoals aangegeven in het volgsysteem</p>	<p>"Kinderen ontdekken de wereld door de ervaringen die ze opdoen. Door horen, zien, voelen, proeven en ruiken onderzoeken ze de wereld om zich heen. Alles is nieuw en interessant. Veel kennis die kinderen hierbij over hun omgeving opdoen, wordt via gesprekjes overgedragen. Terwijl de peuter bezig is en ontdekt, geeft de volwassene informatie en uitleg".</p>
<p>Inhoud</p>	<p><i>Zo doe ik</i> richt zich op gedragsvaardigheden van het kind. Met behulp van deze observatielijst kan de leidster of pedagogisch medewerker vaststellen welk sociaal-emotioneel gedrag kinderen laten zien en welk gedrag (nog) niet.</p> <p><i>Zo praat ik</i> richt zich op gedragsvaardigheden van het kind. Met behulp van deze observatielijst kan worden vastgesteld welk gedrag kinderen laten zien en horen op het gebied van de spraak-taalontwikkeling en welk gedrag (nog) niet.</p> <p><i>Zo beweeg ik</i> richt zich op de motorische vaardigheden van het kind. De observatielijst helpt vaststellen welke vaardigheden het kind al laat zien en welke vaardigheden (nog) niet.</p> <p><i>Zo reken ik</i> richt zich op de rekenvaardigheden van het kind. Met behulp van deze observatielijst kan worden vastgesteld welk gedrag kinderen laten zien op het gebied van de rekenontwikkeling en welk gedrag (nog) niet. De rekenontwikkeling wordt geobserveerd vanaf 26 maanden (2-4 jaar).</p> <p>Iedere lijst bestaat uit een aantal gedragsuitingen. Deze items zijn te beantwoorden met ja of nee (laat een kind zien of laat een kind nog niet zien). De handleidingen bevatten een algemeen deel over het ontwikkelingsgebied en handelingssuggesties per afnamemoment.</p>
<p>Aspecten taalontwikkeling</p>	<p>De vragen uit de observatielijst voor taalontwikkeling zijn verdeeld over vijf categorieën:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Communicatie (begrip); - Communicatie (gebruik); - Vorm (gebruik); - Inhoud (begrip); - Inhoud (gebruik).

Aspecten rekenontwikkeling	<p>De vragen uit de observatielijst voor de rekenontwikkeling worden voor het eerst geobserveerd bij 26 maanden. Er is een verdeling gemaakt in drie domeinen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Getalbegrip (omgaan met de telrij, omgaan met getallen en omgaan met hoeveelheden); - Meten (vergelijken van lengte, omtrek, oppervlakte, inhoud en gewicht, geld en tijd); - Meetkunde (oriënteren en lokaliseren, construeren en opereren met figuren en vormen).
Aspecten sociaal-emotionele ontwikkeling	<p>De vragen worden bij de sociaal-emotionele ontwikkeling in drie aspecten verdeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Omgaan met de leidster (en andere volwassenen); - Omgaan met andere kinderen; - Omgaan met zichzelf.
Aspecten bewegingsonderwijs	<p>De observatielijst voor de motorisch ontwikkeling is onderverdeeld in vragen in de volgende categorieën:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Grote motoriek; - Fijne motoriek; - Adaptatie; - Lichaamsbesef.
Werkwijze	<p>De observatielijsten zijn gemaakt voor kinderen van 0 tot 4 jaar. In deze periode worden de lijsten voor elk kind acht keer ingevuld. En wel bij: 5, 10, 15, 20, 26, 32, 38 en 44 maanden. Dit komt overeen met twee keer per jaar. Dit is afwijkend voor de rekenontwikkeling. Deze wordt vanaf 26 maanden voor het eerst geobserveerd.</p> <p>Iedere lijst bestaat uit een aantal gedragsuitingen. Deze items zijn te beantwoorden met ja of nee (laat een kind zien of laat een kind nog niet zien). Bij elk item kunnen desgewenst opmerkingen geplaatst worden. Sommige vragen komen in meerdere leeftijdscategorieën terug.</p>
Aanwijzingen voor registratie	<p>De vragen hebben betrekking op concreet observeerbaar gedrag. Volgens de auteurs geven de lijsten daardoor een zo objectief mogelijk beeld en is er weinig tot geen ruimte voor interpretatieverschillen.</p> <p>Geadviseerd wordt om vóór het eerste gebruik de handleiding te lezen. Ook wordt aangegeven om de lijsten te bespreken met collega's en leidinggevenden.</p>

<p>Aanwijzingen voor hulp bij gesignaleerde problemen</p>	<p>Na invullen moet gekeken worden naar de vragen waarop 'nee' geantwoord is. Deze geven (mogelijk) een signaal af over de ontwikkeling van het kind. In de handleidingen zijn per ontwikkelingsdomein handelingssuggesties opgenomen om gedrag te kunnen stimuleren bij de kinderen wanneer uit de observatielijst blijkt dat dit nodig is. Deze suggesties zijn geordend per afnameperiode en daarna per vraag.</p>
<p>Opmerkingen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • In de digitale versie nog gemakkelijker de observaties registeren; • In de digitale versie komen de handelingssuggesties direct naar voren; • Digitale versie beschikbaar via Kids Konnect, Quebble, Jaamo en Novict. • Adviestraject beschikbaar om te leren werken met <i>Doen, praten, bewegen en rekenen</i>;

DEEL 3: Doen, praten, bewegen en rekenen

Tabel met analyseresultaten op SLO-doelen

Legenda:			
■	=	aanwezig	
▣	=	gedeeltelijk aanwezig	
□	=	niet aanwezig	
n.v.t.	=	niet van toepassing	

Taal

(INHOUDSKAART AUGUSTUS 2020)

Mondelinge taalvaardigheid		
Woordenschat en woordgebruik	Uitbreiden van de receptieve woordenschat	■
	Uitbreiden van de productieve woordenschat	■
	Gebruiken van nieuwe woorden in andere situaties	□
	Gebruiken van steeds meer verschillende en complexere woorden	■
	(Nieuwe) woorden vormen	■
Toelichting		
-		
Spreeken <i>Vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing</i>	Uitspreken van alle klinkers en medeklinkers in een woord, zoals ook onbeklemtoonde lettergrepen en alle achter elkaar staande medeklinkers	□
	Klanken vormen met het Nederlandse klanksysteem	□
	Zinnen vormen	■
	Vertellen op een begrijpelijke en verstaanbare wijze	■
	Beschrijven van iets of iemand uit de eigen omgeving met gebruik van losse woorden of eenvoudige zinnen	■
	Uitvoeren van eenvoudige, korte spreektaken met het doel om te amuseren of informeren	■

Non-verbale communicatie en visuele ondersteuning	Gebruiken van gebaren en mimiek om boodschappen te ondersteunen	☒
	Vertellen aan de hand van (zelf meegenomen) materiaal	☐
<p>Toelichting <i>Het item 'Gebruiken van gebaren en mimiek om boodschappen te ondersteunen' is gedeeltelijk gescoord omdat dit alleen op jonge leeftijd geobserveerd wordt: maakt een combinatie van een vaste klank en een gebaar (bijvoorbeeld 'daj-daj' bij het zwaaien). Het komt niet terug op latere leeftijd als het gaat om de ondersteuning van het spreken.</i></p>		
Luisteren	Ontwikkelen van verhaalbegrip	☒
	Luisteren naar en begrijpen van uitleg over activiteiten en taken	☐
	Luisteren naar en begrijpen van instructie(-s)	☒
	Luisteren naar en begrijpen van een verhaal (eenvoudige chronologische structuur met korte zinnen)	☒
	Luisteren naar liedjes en versjes	☒
	Luisteren naar eenvoudige voorstellingen, belevenissen van volwassene of kind	☐
	Luisteren naar en begrijpen van gesproken tekst op radio, tv en internet	☐
	Samenvatten van wat wordt verteld	☐
	Evalueren van wat wordt verteld	☐
<p>Toelichting <i>Het item 'Luisteren naar liedjes en versjes' is gedeeltelijk gescoord omdat het hier gaat om het meezingen of meepraten met versjes. Er wordt niet expliciet geobserveerd of het kind goed luistert.</i></p>		
Gesprekken voeren	Gesprekjes voeren met de leidster en/of een ander kind	☒
	Uiten van een mening en deze vergelijken met de mening van anderen	☒
	Beantwoorden van verschillende type vragen met korte taaluitingen en eventueel ondersteunt door gebaren	☒

	Stellen van vragen om ergens meer over te weten te komen of hulp te krijgen	■
	Kennismaken met enkele gespreksregels	□
	Gebruiken van gebaren en mimiek om gespreksbijdragen te ondersteunen	□
	(Spontaan) reageren op een ander kind of de leidster	■
<p>Toelichting</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Het item 'Uiten van een mening en deze vergelijken met de mening van anderen' is gedeeltelijk gescoord omdat geobserveerd wordt of een kind zijn ongenoegen laat merken, maar het vergelijken wordt niet meegenomen.</i> • <i>Het item 'Kennismaken met enkele gespreksregels' is gedeeltelijk gescoord omdat het alleen gaat om het wachten op de beurt.</i> • <i>Het item 'Gebruiken van gebaren en mimiek om gespreksbijdragen te ondersteunen' is gedeeltelijk gescoord omdat dit alleen op jonge leeftijd geobserveerd wordt: maakt een combinatie van een vaste klank en een gebaar (bijvoorbeeld 'daj-daj' bij het zwaaien). Het komt niet terug op latere leeftijd als het gaat om de ondersteuning van het spreken.</i> 		

Aanvankelijk lezen		
Leesplezier	Ontwikkelen van leesplezier vanuit een rijke leesomgeving	□
	Meeleven met prentenboeken (leesbeleving)	□
	Genieten van voorgelezen versjes, gedichtjes, rijmpjes of verhalen	□
<p>Toelichting</p> <p>-</p>		
Oriëntatie op verhaal en tekst	Bladeren door (prenten-)boeken	□
	Ontdekken dat illustraties ook een verhaal vormen	□
	Herkennen van (bekende) veelvoorkomende pictogrammen	□
	Herkennen van verschillende vormen van schriftelijke communicatie uit de eigen leefwereld	□

	(Mondeling) reageren op 'tekst' met blijk van herkenning, waardering en eigen mening	☐
	Ontdekken dat er verschillende soorten schriftelijke bronnen zijn	☐
Toelichting -		
Fonemisch bewustzijn en alfabetisch principe	Spelen met klanken (fonemen) en symbolen	☐
	Bewust worden van klanken in woorden	☐
	Spelen van spelletjes rond taal	☐
	Ontdekken van relaties tussen klanken en letters in een speelse context	☐
	Ervaringen opdoen in rijmen	☒
	Herkennen van symbolen	☐
Toelichting <i>Het item 'Ervaringen opdoen in rijmen' is gedeeltelijk gescoord omdat in het systeem wel is opgenomen of een kind liedjes zingt of versjes opzegt, maar er wordt niet geobserveerd of het kind ook zelf rijmt.</i>		

Aanvankelijk schrijven		
Oriëntatie op geschreven taal	Interesse tonen in geschreven taal	☐
	Ontdekken dat tekens gebruikt worden om iets te vertellen	☐
	Ervaren dat tekenen en tekens mogelijkheden bieden tot communicatie	☐
	Naschrijven, stempelen of typen van letters en woorden	☐
	Spelen met letters en woorden	☐
	Verschil ontdekken tussen 'schrijven' en 'lezen'	☐
	Verkennen van schrijven (krabbels), vooral via tekenen, krabbelen, letterachtige vormen, letter-/tekenreeksen	☐

Toelichting -

Taalbeschouwing		
	Op speelse wijze bezig zijn met taal	☐
	Bewust worden van het eigen taalgebruik	☐
	Bewust worden dat je over taal kunt praten	☐
Toelichting -		

Rekenen-wiskunde
(INHOUDSKAART DECEMBER 2019)

GETALLEN: Getalbegrip		
Telrij	Noemen van namen van telwoorden	■
	Opzeggen van stukjes telrij (akoestisch tellen)	■
Toelichting -		
Hoeveelheden	Tellen van kleine hoeveelheden	■
	Synchroon tellen	□
	Leggen van één-op-één relaties door voorwerpen aan elkaar te koppelen, bij elkaar te leggen of te verbinden	■
	Vergelijken van kleine hoeveelheden 'op het oog' of door gelijke rijtjes te maken; en vergelijken van grotere hoeveelheden met groot verschil in aantal 'op het oog'	□
	Omgaan met begrippen rond hoeveelheden	■
	(Her)kennen van kleine groepjes (2 of 3) zonder tellen	■
	Nadenken over de functie van tellen en de betekenis van telwoorden	□
	Nadenken over begrippen als (heel) veel en (heel) weinig	□
Toelichting <i>Het item 'Synchroon tellen' is gedeeltelijk gescoord omdat het niet expliciet voorkomt. Er wordt wel geobserveerd of het kind telwoorden gebruikt in de juiste context (bijv. gaat spontaan tellen bij kaarsjes op de taart).</i>		
Getallen	Herkennen en benoemen van enkele cijfers en getallen	□
	Verkennen van cijfers en getallen die in het dagelijks leven gebruikt worden	■

Toelichting		
-		
Relaties tussen telrij, hoeveelheden en getallen	Ontdekken dat getsymbolen, tellen, telwoorden en hoeveelheden iets met elkaar te maken hebben	☐
Toelichting		
-		

GETALLEN: Bewerkingen		
	Ervaring opdoen met optellen en aftrekken door steeds een voorwerp (of persoon) erbij of eraf te halen en te beseffen dat het eentje meer of minder wordt	■
	Ervaring opdoen met het 'eerlijk' verdelen	■
	Omgaan met begrippen rond optellen, aftrekken en verdelen	■
Toelichting		
-		

METEN EN MEETKUNDE: Meten		
Lengte, omtrek en oppervlakte	Vergelijken op lengte	■
	Voorwerpen sorteren op basis van lengte	☐
	Omgaan met begrippen rond meten	■
	Vergelijken en ontdekken van tegenstellingen en omgaan met begrippen daarbij	■
	Meten van eigen lichaamslengte	■
Toelichting		
-		
Inhoud	Vergelijken op inhoud	■
	Ervaring opdoen met inhouden door vullen, overgieten en leegmaken	■

	Ervaring opdoen met begrippen rond inhoud	■
	Vergelijken en ontdekken van tegenstellingen en herkennen van begrippen	■
Toelichting -		
Gewicht	Ontdekken en onderzoeken van wat zwaar, heel zwaar en licht is en deze begrippen herkennen	■
	'Tillen' en 'wegen' van verschillende voorwerpen en vergelijken wat zwaarder is of het zwaarst en wat lichter is of het lichtst en deze begrippen leren herkennen	■
	Ervaring opdoen met meten van gewicht met informele 'weeginstrumenten' en maten	☐
Toelichting -		
Tijd	Verkennen van de indeling en het verloop van de dag (dagritme) en de namen voor de verschillende momenten.	■
	Navertellen van gebeurtenissen in de juiste volgorde	■
	Gesprekjes voeren waarin begrippen voorkomen die te maken hebben met tijdsbeleving en tijdsbesef	■
	Ontdekken van de functie van een klok	■
Toelichting -		
Geld	Omgaan met (en imiteren van) kopen, verkopen en betalen	■
	Kennismaken met geld (munten en biljetten) en ervaren dat het een betaalmiddel is	☐
	Ervaring opdoen met begrippen rond geld	■
Toelichting -		

METEN EN MEETKUNDE: Meetkunde		
Oriënteren in de ruimte	Ervaring opdoen met meetkundige begrippen	☒
	Vertellen over situaties en voorwerpen en waar deze zich bevinden	☐
	Gesprekjes voeren over concrete voorwerpen en situaties die niet direct zichtbaar zijn (voorstellingsvermogen)	☒
Toelichting -		
Construeren	Construeren met vrij constructiemateriaal	☒
	Construeren met meetkundig constructiemateriaal en ook nabouwen	☒
	Ontwerpen van mozaïek- en kettingpatronen	☒
	Construeren met papier (vouwen) en op papier	☐
Toelichting -		
Opereren met vormen en figuren	Onderzoeken van eigenschappen van voorwerpen en op basis van een eigenschap sorteren (classificeren)	☐
	Onderscheiden en benoemen van meetkundige vormen	☒
	Spelen/experimenteren rond zon en schaduw met vormen en figuren	☒
	Experimenteren met spiegels en spiegelen	☒
Toelichting -		

Verhoudingen		
	Experimenteren met verhoudingen	☐
	Gesprekjes voeren over verhoudingen	☐
Toelichting -		

Verbanden		
	Omgaan met symbolen en pictogrammen in een dagplanning	☐
	Samen experimenteren met het maken van een beelddiagram	☐
Toelichting		
-		

Sociaal-emotionele ontwikkeling (ONTWIKKELINGSKAART NOVEMBER 2022)

Emotionele competenties		
Zelf (zelfbeeld)	Ontdekken van gevoelens en emoties van zichzelf	■
	Ontdekken van de eigen kwaliteiten en krachten	□
	Ontdekken van verschillen tussen zelf en ander	■
Toelichting <i>Het item 'Ontdekken van de eigen kwaliteiten en krachten' is gedeeltelijk gescoord omdat geobserveerd wordt of het kind trots is als hij iets kan, als iets hem lukt (bijvoorbeeld kijkt op, klapt voor zichzelf, lacht, wijst, zegt 'ik gedaan')'.</i>		
Zelfsturing (zelf- management)	Grip krijgen op (eigen) gevoelens	■
	Bijsturen/stoppen van ongewenst gedrag	■
	Uitvoeren van eenvoudige opdrachten en/of doelen	■
Toelichting -		
Relaties (sociale vaardigheden)	Plezier beleven in het omgaan met een ander	■
	Spelen naast of met andere kinderen	■
	Ontdekken wat het vraagt om in een groep deel te nemen	■
	Open staan voor oplossingen bij conflicten	□
Toelichting -		

Sociale competenties		
De ander (besef van de ander)	Open staan voor de emoties van een ander	■
	Deel uitmaken van een groep	■
	Inschatten van het gedrag van een ander	■
Toelichting -		

Morele competenties		
Kiezen (keuzes maken)	Maken van een keuze	■
	Zelf willen doen	■
Toelichting -		

Bewegingsonderwijs

(INHOUDSKAART DECEMBER 2021)

Balanceren	Lopen in balans	☒
	Rijden in balans	☐
	Glijden in balans	☐
	Zitten in balans	☒
Klauteren	Met handen en voeten steunpunten zoeken bij het klauteren	☒
Springen	Afzetten om te springen	☒
Over de kop gaan	Om lengteas draaien en stoppen	☐
Zwaaien	Meebewegen tijdens de zwaai	☐
Toelichting -		

Mikken	Bal met vaart wegspelen	☒
	Gericht rollen of werpen	☒
Jongleren	(Over-)rollen dat de bal goed ontvangen kan worden	☐
Tikspelen	Weglopen van een tikker (pakker)	☐
Toelichting -		

Bewegen op muziek	Bewegingen maken op muziek	☐
Toelichting -		